

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci
vzdělávací**

Bakalářská práce

Autor: Daniela Jedlinská

Vedoucí práce: prof. Ing. Milan Slavík, CSc.

2020

Zadávací list

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Změna pojetí instituce (např. muzejní činnost) v instituci vzdělávací

vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... dne .....

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala panu prof. Ing. Milanu Slavíkovi, CSc. za odborné vedení, věcné připomínky, konzultace, ochotu a trpělivost, které mi v průběhu bakalářské práce věnoval.

Mé poděkování patří též vedoucí muzea ve Švýcárně Slatiňany a průvodkyni Národního hřebčína Slatiňany za spolupráci, manažerce projektu MAP II ORP Chrudim za poskytnuté informace, žákům základních škol a jejich pedagogickému doprovodu za zhodnocení vzdělávacího programu. V neposlední řadě děkuji svým rodičům za podporu při studiu.

Abstrakt a klíčová slova

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje možnosti změnění pojetí dvou institucí, konkrétně Národního hřebčína Slatiňany a muzea starokladrubského koně Švýcárna Slatiňany, v instituce vzdělávací. Hlavním cílem je vytvoření nového vzdělávacího programu pro žáky 2. stupně, který jsem nazvala Putování za starokladrubským vraníkem. Program se zaměřuje na spolupráci tří subjektů – hřebčína Slatiňany, Švýcárny Slatiňany a základních škol.

Teoretická část je zaměřena na muzejní edukaci a muzejní pedagogiku, osobnost edukátora, přípravu edukačních programů. Stručně zde představuji unikátní plemeno starokladrubského koně, typické pro Slatiňany. V praktické části jsou blíže popsány obě vybrané instituce. Charakterizují jejich historii, prvky v expozici a současný průběh návštěv. Detailně jsem rozpracovala vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem, včetně možnosti personálního a materiálního zabezpečení. V závěru prezentuji a hodnotím jednotlivé aktivity a pracovní listy. Analyzuji data od žáků a učitelek získaná z dotazníkového šetření a rozhovorů ohledně jejich názorů na nový vzdělávací program, který absolvovali.

Výsledky celého šetření poukazují na velký vzdělávací potenciál obou zmiňovaných institucí pro školy. Po pilotáži se program jeví jako reálně uskutečnitelný.

Klíčová slova

vzdělávání, vzdělávací program, muzeum, muzejní pedagogika, hřebčín, Švýcárna

Abstract and key words

Abstract

This bachelor thesis deals with possible change of institutional conception of Slatiňany Stud and the museum of Kladruber Horse – Švýčárna Slatiňany into the educational institutions.

The main aim of the thesis is to create an educational programme for lower-secondary students at basic schools, which I named Kladruber horse journey. The programme is focused on cooperation of three subjects – Slatiňany Stud, Švýčárna Slatiňany and basic schools.

The theoretical part is focused on museum education and museum pedagogy, the personality of the educator and preparation of educational programmes. The unique and characteristic breed of Slatiňany – Kladruber Horse – is briefly presented. In the practical part, both previously mentioned institutions are more closely described. Their history, exposition components and current guided tours are characterized. The Kladruber horse journey educational programme is created in detail, personal and material scheme included. In the summary of the thesis particular activities and worksheets are presented and assessed. Data gathered from questionnaires and interviews contain opinions of learners and teachers concerning the new educational programme they participated in.

The results of the research suggest great educational potential of both mentioned institutions. After piloting, the programme appears to be realizable.

Key words

education, educational programme, museum, museum pedagogy, stud farm, Švýčárna

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Cíl a metodika.....	10
2 Muzejní pedagogika	12
2.1 Facilitace	13
2.2 Nepřímá facilitace učení v muzeu.....	13
2.3 Přímá facilitace učení v muzeu	14
2.4 Lektorské dovednosti v muzeu.....	14
3 Muzejní edukace.....	16
4 Vztah muzea a školy.....	17
4.1 Muzejní pedagog a učitel	19
5 Plánování edukačního programu	20
5.1 Příprava edukačního programu v muzeu.....	20
5.2 Hodnocení edukačního programu	22
6 Starokladrubský kůň.....	23
PRAKTICKÁ ČÁST	25
7 Národní hřebčín Slatiňany	26
7.1 Současný průběh exkurzí v hřebčíně ve Slatiňanech	26
8 Švýcárna – muzeum starokladrubského koně	28
8.1 Současný průběh exkurzí ve Švýcárně Slatiňany.....	29
9 MAS Chrudimsko.....	30
9.1 Dotace na získání financí pro vytvoření nového pracovního místa a rekonstrukci	30
10 Analýza rámcového vzdělávacího programu.....	32
11 Vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem	35

12	Průzkumné šetření.....	45
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
	SEZNAM GRAFŮ, TABULEK.....	55
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Mnozí lidé si myslí, že muzeum se věnuje hlavně uchovávání vzácných historických předmětů. V současné době se však v muzejních institucích stále více klade důraz na jejich propojení se vzděláváním. Většina návštěvníků už dnes očekává, že si exponáty nejenom prohlédne, ale hlavně že od průvodce zjistí zajímavé věci a souvislosti, v ideálním případě interaktivní cestou. Mezinárodní rada muzeí ICOM definuje muzeum takto: (Muzejní pedagog a učitel, 2013, str. 5) „Muzeum je stálá nevýdělečná instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřená veřejnosti, která získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.“ Muzea tvoří důležitý mezník ve společenském i kulturním životě všech lidí. Mají mnoho stěžejních funkcí. „Zajišťují ochranu, dokumentaci a propagaci přírodního a kulturního dědictví lidstva“ (web, Asociace galerií a muzeí, 2019). Funkce vzdělávací je v současné době více a více zdůrazňována. Muzea mají velký potenciál vzdělávat jak děti, tak dospělé.

V bakalářské práci se snažím o to, aby v konkrétním muzeu nebyly pouze němé nápisy, ale aby si návštěvníci měli možnost co nejvíce aktivit vyzkoušet. Aby zde nemuseli jenom tiše procházet, ale mohli komunikovat, diskutovat, aktivně vstupovat do poznávacího procesu. Budou tak z návštěvy odcházet se zážitky, a ne pouze s informacemi, které brzy zapomenou.

Všechny školy se snaží žákům zpestřovat vyučování. Pro učitele může být někdy obtížné navrhnout školní výlet tak, aby plnil téma výuky. Nechtějí, aby exkurze byla žáky chápána jen jako útek ze školy s nezájmem se něco nového naučit. Existuje tolik muzeí, která by bylo možno z tohoto hlediska využít. Skutečnost, že je školy příliš nenavštěvují, může mít různé příčiny. Většinou se jedná o absenci vzdělávacích programů nebo o nedostatečné propagování aktivit v muzeu. Právě proto bych ve své práci chtěla jedinečná a důležitá místa Pardubického kraje, kterými jsou Národní hřebčín Slatiňany a Muzeum starokladrubskeho koně Švýcárna Slatiňany, přeměnit tak, aby sem skupiny žáků ZŠ jezdily častěji a využily obě instituce ke vzdělávání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Cíl a metodika

Cílem bakalářské práce je propojení exkurzí v Národním hřebčíně Slatiňany a Švýcárně Slatiňany v jeden vzdělávací celek, vytvoření nového vzdělávacího programu pro žáky 2. stupně ZŠ. V práci jsou navrženy v obou institucích drobné úpravy z hlediska materiálního i personálního tak, aby zde mohl proběhnout celodenní program, který by částečně naplňoval požadavky RVP ZV (rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání). Žáci budou aktivně zapojováni do jednotlivých činností, aby znali nejen základní informace o koních, ale uvědomili si důležitost právě plemene koně starokladrubského. Jeho chov je pro Slatiňany jedinečný a příznačný. Nejenže zde na zámku existuje Hippologické muzeum Slatiňany (v současné době v rekonstrukci), ale od roku 2012 také Muzeum starokladrubského koně Švýcárna.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část vychází hlavně z myšlenek Petry Šobánové, Vladimíra Jůvy, Lenky Mrázové a dalších autorů, kteří se zabývají vzděláváním v muzeu. Je zaměřena na zjištění a seznámení se se základními pojmy a termíny. Věnuje se muzejní pedagogice, muzejní edukaci, vzdělávací roli muzea. V jedné z podkapitol je vyjádřen rozdíl mezi přímou a nepřímou facilitací učení v muzeu. Vymezuje pracovní náplň muzejněpedagogických pracovníků a požadavky na jejich lektorské dovednosti. Následující kapitoly popisují vztah muzea a školy, muzejního edukátora a učitele. Zabývají se teoretickou přípravou, plánováním a hodnocením vzdělávacího programu. V obsahu není opomenut ani význam starokladrubského koně a jeho využití. Toto plemeno je v celé bakalářské práci klíčovým subjektem.

V praktické části je popsán hřebčín a Švýcárna Slatiňany a současný průběh exkurzí v obou institucích, také jejich historie a expozice. Dále zjišťuji možnosti využití financí z MAS (místní akční skupina) v daném regionu na celkové vylepšení programu, například na plat pro lektora a na rekonstrukci podkrovní místnosti v hřebčíně. Aby byl vzdělávací program atraktivní pro vyučující na 2. stupni základních škol, analyzuji RVP ZV a vybrala jsem jeho požadavky, které v něm mohou být plněny.

Celodenní vzdělávací program s názvem Putování za starokladrubským vraníkem je připravený pro žáky 2. stupně ZŠ. Konkrétně jsou popsány jednotlivé vzdělávací aktivity v průběhu dne, od úvodní části v hřebčíně přes naučnou vycházku zámeckým parkem až po jeho zhodnocení ve Švýcárně. V praktické části jsou dále zanalyzovány dotazníky a rozhovory o absolvovaném programu od žáků a učitelů. Žáky jsem při pilotáži programu pozorovala a následně zaznamenala a zhodnotila jednotlivé činnosti. V přílohách uvádím ilustrační fotografie, pracovní listy pro žáky i jejich řešení a evaluační dotazník.

2 Muzejní pedagogika

Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, str. 124) uvádí tuto definici muzeopedagogiky: „Nově se rozvíjející pedagogická disciplína, zkoumající všechny aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro výchovně-vzdělávací činnost, např. didaktické a metodické problémy vytváření specializovaných expozic (dětská muzea, muzea pro mládež), přípravy zvláštních prohlídek pro školy, vyučovacích hodin a dílen probíhajících v muzeu aj“.

Muzejní pedagogika je věda, která se zabývá muzejní edukací. Muzejní pedagogikou se rozumí teorie, oproti muzejní edukaci, ta je považována za praxi. Tato věda se zabývá procesy probíhajícími v muzeu, subjekty (návštěvníci muzea, personál), výsledky, dopady a užitky procesů, které se zde dějí. Přebírá souvislosti z jiných věd. Nejčastěji se jedná o psychologii, antropologii, sociologii a filozofii (Muzeum a škola, 2011, str. 20).

Jedná se o sociální vědu věnující se muzejní edukaci. Muzejní pedagogika nikdy nebyla zcela uzavřená a vždy dbala o zlepšení kvality společnosti, reaguje na problémy nynější vědy a současného vzdělávání. Prosazuje myšlenku moderního galerijního a muzejního vzdělávání jako součást celoživotního učení (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, str. 69-70). „Moderní muzeum se zaměřuje na veřejnost a její potěšení a zejména na studium, vzdělávání a výchovu, čímž výrazně posiluje svoji edukační (výchovně-vzdělávací) funkci“ (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, str. 71). Je zřejmé, že zde převládá funkcionální (nepřímé) učení, více než je typické v běžných vzdělávacích institucích. To je způsobeno například estetickým prostředím, koncepcí exponátů, výstav, klidnou atmosférou, ... Cílem současného muzea je podílet se na formálním vzdělávání.

V. Jůva (Dětské muzeum, 2004, str. 110, 122) uvádí, že „v centru pozornosti muzejní pedagogiky stojí speciální edukační procesy probíhající v muzejních institucích nebo ve vazbě na ni.“ Muzejní pedagogika obsahuje „teorii a praxi edukace v muzeu,“ která „hledá cesty realizace učení v tomto specifickém prostředí, zkoumá a rozvíjí edukační funkce muzea.“

Muzejní pedagogiku lze chápat jako pomoc:

- při edukaci v muzeu,
- při zlepšení výměny informací v muzeu např. mezi návštěvníky, pracovníky muzea,
- pro pochopení kultury,
- při řešení zvyšujících se nároků na vzdělání,
- ve spolupráci s různými stupni a typy škol,
- pro vhodné trávení volného času,
- při vytváření vzdělávacích programů v muzeu,
- pro zlepšení kvality života,
- ...

(Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, str. 79)

2.1 Facilitace

Palán (Průcha, 2009, str. 438) v pedagogické encyklopedii definuje facilitaci „(angl. *to facilitate* – usnadňovat) jako usnadnění, příznivý vliv vnitřních i vnějších podmínek na průběh psychických, sociálních i jiných procesů – výkonnost, motivaci, učení, komunikaci. Facilitátor usnadňuje někomu dosáhnout něčeho (dohody, cíle...).“ Facilitace (ve smyslu podpory učení) je prováděna nejčastěji pedagogy a vychovateli. V muzejní pedagogice muzejními pedagogy, kurátory, průvodci či jinými osobami působícími v muzeu. Facilitátor v pedagogice pomáhá plnit edukační cíle např. tím, že podporuje zájem o učení, navrhuje cesty k efektivnější komunikaci a získání zkušeností.

2.2 Nepřímá facilitace učení v muzeu

Facilitace je označována za nepřímou, pokud při prohlídce muzea na návštěvníky přímo nepůsobí muzejní pedagog nebo jiná osoba zprostředkující osvojování informací. Facilitace probíhá skrze didaktické předměty v expozici. Může se jednat o pracovní listy, informační panely, QR kódy, tištěné nebo audiovizuální průvodce, trenažéry, modely a jiné prvky dokreslující expozice.

2.3 Přímá facilitace učení v muzeu

Přímá facilitace předpokládá fyzickou přítomnost facilitátora, tedy muzejního pedagoga, průvodce, asistenta, kustoda, kurátora, restaurátora nebo např. samotného umělce. Vychovatel se vzdělávanými přímo komunikuje, odpovídá na dotazy, dovysvětluje, spoluúčastní se vzdělávacích aktivit (Šobánková, 2012a, str. 39).

V dnešní době je přímá facilitace učení v muzeu upřednostňovaná. Sama vím, že získám a uchovám si mnohem více znalostí, jestliže se v muzeu mohu opřít o zajímavé aktivity za podpory průvodce, nežli jen o samostatné přečtení doplňkové informace.

Existuje několik muzejněpedagogických profesí. Požadavky na jejich vzdělání, kompetence a nízký plat negativně ovlivňují prestiž této profese. Dle Jagošové, Jůvy, Mrázové, (2010, str. 145-147) lze z hlediska pracovní náplně vymezit 4 základní kategorie – dozorce, průvodce, lektor a muzejní pedagog.

- Dozorce (Dle mého názoru poněkud tvrdé slovo, které se ke vzdělávání nehodí a evokuje strach. Nahradila bych ho např. asistentem.) – kontroluje prostor a návštěvníky, je zodpovědný za bezpečnost, zná únikové cesty, umí poskytnout první pomoc,
- Průvodce – reprodukuje fakta o expozici, provádí návštěvníky po vymezené trase, umí odpovědět na kladené dotazy, používá cizí jazyky,
- Lektor – na základě podkladů a předběžné znalosti cílové skupiny konstruuje vzdělávací program, zná didaktické postupy i speciální pedagogiku, odbornou literaturu,
- Muzejní pedagog – vymýšlí prohlídkové trasy, texty a scénáře pro průvodce, připravuje a hodnotí edukační programy, kontroluje a školí dozorce, průvodce a lektory, využívá znalosti z muzeologie a pedagogiky, zabývá se vědeckou činností, účastní se konferencí.

Od roku 2018 katalog prací uvádí povolání edukátor v kultuře – ten provádí činnost výše zmiňovaných profesí (web, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2018).

2.4 Lektorské dovednosti v muzeu

Z vlastní zkušenosti vím, že každý návštěvník pozná, zda lektor pouze reprodukuje naučený text, nebo své expozici opravdu rozumí a zasvěceně ji přiblíží zájemcům.

Důležité je, aby lektor nezaujal pouze fakty, ale také způsobem jejich prezentace. Mažárová (2018, str. 16-17) vymezuje několik kompetencí, které by měly patřit mezi základní lektorské dovednosti v muzeu.

- Lektor se musí umět správně, jednoznačně zeptat tak, aby zaujal a povzbudil k aktivitě, např. “Jaký je Váš názor? Co si o tom myslíte? Proč vás zaujal právě tento exponát?” Nechat dostatek času na odpověď. Neptat se na věci, o nichž je jasné, že je subjekt neví, a nepůsobit tím zbytečný stres. Chybnou odpověď empaticky opravit. Nabídnout pomoc.
- Lektor má schopnost porozumět a naslouchat. Zná zásady nonverbální komunikace.
- Motivace je důležitá pro každou činnost a nejvíce motivovaný by měl být lektor.
- Lektor dbá na držení těla. Působí tak sebevědoměji. Neměl by odvádět pozornost od výkladu např. hraním si s klíči, tužkou a jinými předměty, které drží v ruce.
- V průběhu programu by měl poskytovat dostatečný prostor na dotazy.

3 Muzejní edukace

Termínu muzejní edukace se věnují např. tyto autoři: V. Jůva 2004, L. Mrázová 2008, P. Šobáňová, L. Jagošová 2010. Muzejní edukací se rozumí „veškeré záměrné, facilitované a intencionální výchovné působení muzea na veřejnost“ (Šobáňová, 2012a, str. 35).

Muzeum se zabývá jednak vzděláváním, ale i výchovou. Předává znalosti, vědomosti a informace. Směřuje také k vytváření postojů a ke kultivaci mysli. Muzeum lze za vzdělávací instituci považovat poté, co jakkoli podpoří učení svých návštěvníků. Spolupracuje s mnoha dalšími vzdělávacími subjekty. V dnešní době si muzeum bez vzdělávání nedokáže představit. Návštěvníci by tam vůbec nechodili. Každý se chce v muzeu dozvědět něco nového. K čemu dané exponáty sloužily, jak se používaly, ze které doby pocházejí, jaké bylo společenské pozadí vzniku uměleckého díla, ...

Muzejní edukace je specifický proces, který se skládá z jednotlivých prvků, činností, vztahů, jevů a dějů. V nejširším pojetí lze říci, že se jedná o vzájemnou součinnost muzejního lektora s návštěvníky za snahy dosáhnout vzdělávacích cílů. „Návštěvník – ať již dítě či dospělý by měl na své úrovni dostat šanci pochopit, v čem spočívá kulturní jedinečnost vystavených věcí, proč je nelze zanechat svému osudu a proč by měly i následující generace dostat příležitost setkání s nimi. Zkrátka: na muzeálii nelze pohlížet jen jako na názornou a užitečnou pomůcku při vyučování“ (Šobáňová, 2012a, str. 48, 53).

Všechny komponenty muzejní edukace spolu úzce souvisí. Skalková (Šobáňová, 2012a, str. 59) vymezuje tyto prvky muzejní edukace: „cíl, obsah, spolupráci žáka a učitele, metody, organizační formy, didaktické prostředky a podmínky, za kterých probíhá edukace.“

4 Vztah muzea a školy

Spolupráce muzea a školy patří v současné době mezi nejaktuálnější témata muzejní pedagogiky nejen u nás, ale i v zahraničí. Řeší se kooperace mezi oběma institucemi. Hlavním záměrem je skloubení všech cílů a co nejširší využití vzdělávacího potenciálu muzea. Výzkumy Fialkové a Stehlíka uvádí, že děti tvoří až 30 % všech návštěvníků muzeí (Šobánková, 2012b, str. 231-233). Souhlasím s tím, že je zapotřebí vzdělávání v muzeu rozvíjet a získat pro muzeum větší část populace.

Je škoda, že i když muzea školám nabízejí rozmanité cesty edukace, jejich návštěva je stále velmi řídká. Jde spíše o náhodu nežli standard každodenní běžné výuky. Školy navštěvují muzea zejména v období před prázdninami, Vánocemi, v době, kdy je volnější výuka. Při spolupráci muzea a školy je třeba brát na zřetel potenciál vzdělávacího programu, způsob fungování, metody a formy práce. Hlavním cílem je vybudování rovnocenného partnerského vztahu obou organizací. Škola má oproti muzeu velkou výhodu. Zná žáky dlouhodobě a osobně. V posledních letech se však rozšiřuje názor, že škola sama o sobě není schopna připravit děti na budoucí život. V průběhu edukace je zapotřebí klást větší důraz na pronikání žáků do reálného světa a na spolupráci s institucemi, včetně kulturních. Muzeum nabízí neformální vzdělávání bez hodnocení a známek, zajímavé prostředí, zájem o konkrétní rovinu vzdělávání, možnost využití škály netradičních aktivit, ... Muzeum nemusí dbát na dodržování školních normativních předpisů. Žáci si již ze školního prostředí do muzea donesou základní vědomosti, na které snáze naváží, doplní je a prohloubí. Vzájemná kooperace je determinována různou zkušeností učitelů, problémy s organizací výuky mimo školu (dopravní spojení, finanční i časová náročnost, suplování za nepřítomného učitele ve škole), osobním zájmem o spolupráci s muzeem atd. Z dětství si pamatuji, že pedagogové se na školní výlety netěšili a v průběhu výletu se báli o naši bezpečnost. Několikrát nás přepočítávali a těšili se na to, až budeme zpět v lavicích. Muzejní pedagogové se často snaží návštěvu školy v muzeu něčím oživit, ale mnohdy zapomínají na povinnosti školy. Díky tomuto jevu školy využívají muzea při výuce zřídka, protože si myslí, že jim s výukou nijak nepomohou. Muzea by měla brát v úvahu školní kurikulum, tematické plány a osnovy výuky, rozvíjet klíčové kompetence, naplňovat vzdělávací oblasti i průřezová témata. Hlavní podmínkou

spolupráce je totiž soulad vzdělávací nabídky muzeí s dodržováním pravidel školního kurikula.

Zjistila jsem, že lze vymezit obecné typy spolupráce škol a muzeí, které se vzájemně doplňují. Rozlišují se dle intenzity vzájemné spolupráce:

- Jednorázová návštěva – jedná se o exkurze školy v muzeu či návštěvu muzejního pedagoga přímo ve škole.
- Dlouhodobější kooperace – jde o promyšlenou déletrvající spolupráci muzejních pedagogů, žáků, studentů a učitelů. Velkým přínosem je hlubší proniknutí do problematiky celého tématu.
- Opakující se aktivity – může jít o soutěže, tvořivé dílny, tematické dny, ...
- Poskytnutí materiálů školám – např. pracovní listy pro žáky, dokumenty pro pedagogy, muzejní pomůcky, exponáty, ...

Nevyužívají se pouze tyto čtyři formy spolupráce, lze je obohatit o vzdělávání učitelů v muzeu, společné projekty muzea a školy, muzejněpedagogické dílny, odpolední programy pro školy (školní družiny), každoroční dny v muzeu, ... Spolupráce muzea a školy závisí na potřebách a zájmech školy. Na ochotě, kreativě a odbornosti muzejních pedagogů a na zaměření samotného muzea (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, str. 234-238).

Dobře zvládnutá návštěva školy v muzeu se odehrává v několika fázích:

- Seznámení dětí s určitou problematikou před samotnou návštěvou expozice už ve vyučování.
- Vzdělávací program realizovaný přímo v muzeu. Jedná se o prohlubování znalostí žáků pomocí všech prvků muzea.
- Upevnění, utřídění a znovuoživení informací ve škole v průběhu výuky až po návštěvě muzea (Jagošová, Jůva, Mrázová, 2010, str. 245).

Pro úspěšně realizovanou návštěvu by bylo ideální, kdyby již ve škole proběhla přípravná fáze, vplynutí do problematiky. Žáci tak budou při exkurzi dobře motivovaní, budou aktivně spolupracovat, mají „pevnou půdu pod nohama“. Po návratu do školy by učitel měl znovu oživit průběh exkurze, s žáky jej zhodnotit a shrnout, zdůraznit podstatné informace z hlediska školního programu.

4.1 Muzejní pedagog a učitel

Muzea by mohla pedagogy zaujmout např. animacemi, moderními technologiemi, kvalitnějším programem a zajímavější expozicí, zkušeným lektorem, doprovodným programem (noční prohlídky, práce v ateliéru). Také dostupnějšími informacemi o aktivitách muzea. Každý muzejní pedagog by měl být v blízkém kontaktu s učiteli. Organizace a plánování muzejní návštěvy je pro učitele náročnější než běžná výuka ve škole. Je tedy zapotřebí, aby muzea své vzdělávací programy efektivně prezentovala a zaujala tím učitele prostřednictvím public relations, e-mailů, tiskových zpráv, ... (Šobánková, 2012b, str. 241-250). Není od věci, aby muzejní pedagog osobně navštívil ve vhodném čase učitele ve škole, přesně charakterizoval akci, přinesl na ukázkou pracovní listy, pozval učitele na individuální prohlídku, nabídnul pomoc s dopravou žáků, občerstvením atd.

5 Plánování edukačního programu

M. Tripps (1994), (Muzeum a škola, 2011, str. 20) tvrdí, že edukační činnost muzea začíná už v době, kdy se expozice připravuje, vymýšlí a konstruuje. Je dokončena až při realizaci výchovně vzdělávacího procesu.

Každý edukační program by měl být sestaven v souladu s cíli, úkoly a posláním muzea. Plánování edukačního programu není jednoduché. Lektor musí disponovat znalostmi z konkrétního oboru lidské činnosti a také dobrou didaktickou úrovní. Nejprve je důležité nastudování školního kurikula (osnov a učebnic). Každý muzejní pedagog preferuje jiný plán edukace. Existuje však několik ustálených kroků. Ideální plán existuje v jeho mysli už předem. Pedagog zná specifika cílové skupiny a vzdělávání tomu přizpůsobí. Zodpovídá za volbu vyhovujících metod, forem, prostředků, ... Některé okolnosti však naplánovat nelze – náladu skupiny, vzdělanostní úroveň žáků a jiné vnější podmínky (Šobáňová, Čapková, 2015, str. 69-72)

5.1 Příprava edukačního programu v muzeu

Základem dobrého edukačního programu je jeho pečlivá příprava. Zdeněk Kalous (Mažárová, 2018, s. 20) tvrdí, že je nejprve zapotřebí držet se stanovené struktury a až poté lze přejít k improvizaci. Postupem času si lektor zautomatizuje jednotlivé kroky přípravy. Ty později užívá a dodává k nim nové. Edukační program může mít různou strukturu.

Zormanová (2014, s. 96-97) navrhuje tento postup tvorby písemné přípravy edukačního programu:

1. „stanovení cílů výuky,
2. výběr učebních úloh a aktivit,
3. sestavení časového plánu,
4. vytvoření učebních pomůcek,
5. doladění přípravy“

Pečlivá příprava má obsahovat otázky ke zjištění dosavadních znalostí, dále jednotlivé body výkladu, aktivity a otázky pro žáky, časový harmonogram, materiální

zabezpečení, navazující úlohy a shrnutí. Ani to ale nemusí zaručit plně plynulou výuku. Správný edukační program by měl zajistit aktivitu, nikoliv pasivitu subjektů, dosažení cílů. Je dobré počítat s doplňující aktivitou pro rychlejší žáky. Pozitivní bývá především skupinová aktivita (Šobánková, Čapková, 2015, str. 65-73).

Mažárová (2018, str. 20-22) vzdělavateli doporučuje:

- Je důležité si vše předem naplánovat, protože v průběhu akce nemá pedagog čas na vymýšlení sledu úkonů. Reaguje totiž na aktuální situaci, zadává doplňkové úkoly, vysvětluje nesrovnalosti atd.
- Většina lidí je ovlivněna prvním dojmem. Promyšlený start je úspěchem ke vzájemně plynulé spolupráci. Je nezbytné se skupině představit, seznámit je s tématem a pravidly návštěvy v muzeu. Edukátor nesmí opomenout ani bezpečnost exponátů a návštěvníků.
- V průběhu přípravy by se měl lektor seznámit s expozicí, pomůckami, s pracovními listy, ...
- Měl by vědět, čím motivovat a jaké cíle naplnit.
- Seznámení žáků s tématem by mělo postupovat od známého k neznámému.
- Promyšlí střídání aktivit. Zohlednit musí i náročnost a časový scénář. Ke zpestření programu poslouží i plánování skupinových úkolů. Skupinkám je zapotřebí pomáhat a podporovat je ve formulování nových myšlenek, vést je ke spolupráci, komunikaci.
- Před zahájením edukačního programu si připraví dostatečné množství pracovních listů, polštářů na sezení, podložky, psací potřeby, didaktické prostředky a vyvětrá.
- Nejen, že připraví místo pro konání akce, ale čas by měl věnovat i sobě. Dobře působí usměvavý, příjemný, učesaný a formálně oblečený vzdělavatel.

Ze zkušenosti z odborné praxe, kdy jsem mohla absolvovat několik školení a sledovat práci lektora, vím, že by vzdělavatel neměl opomíjet obecně známé zásady: lektor má dobře připravený a promyšlený program, ověří funkčnost všech interaktivních prvků a pomůcek, připraví místo pro konání akce. Čas by měl věnovat i sobě s myšlenkou na efekt prvního dojmu. Po příchodu skupiny se pokusí rychle zjistit naladění účastníků.

Seznámí účastníky se zásadami bezpečnosti. Pokusí se je co nejlépe motivovat, zjistí jejich vstupní znalosti, na něž bude navazovat.

5.2 Hodnocení edukačního programu

Sebereflexe lektora probíhá z jeho přirozené potřeby, a tím je automaticky vylepšován každý vzdělávací program. Lektor zhodnotí silná i slabá místa a příště jim věnuje vyšší pozornost, vyhledá lepší řešení. Každý lektor by měl být schopen sebereflexe písemnou formou. Zhodnotí faktory, které ovlivnily úspěch či neúspěch programu, a navrhne opatření ke zlepšení. V závěru programu je tedy důležité poprosit návštěvníky (v případě dětí ZŠ i jejich pedagogický doprovod) o vyplnění krátkého evaluačního dotazníku, nejen ke zhodnocení lektorských dovedností, ale také ke zjištění, zda došlo ke splnění vzdělávacích cílů a zda byli návštěvníci spokojeni. Z pravidelných hodnocení muzeum zjistí, co návštěvníky nejvíce láká, kdy jsou návštěvy nejčastější, jaká je nejfrekventovanější věková skupina návštěvníků, zda se školy vracejí, ... Získaná data potom mají svoji výpovědní hodnotu a mohou být dále využita (Mažárová, 2018, str. 26-30).

6 Starokladrubský kůň

Věděla jsem, že město Kladruby nad Labem je proslulé chovem starokladrubských koní, ale jak výjimeční jsou, jsem zjistila až ve spojitosti s tvorbou bakalářské práce. Starokladrubští koně se chovají již přes 400 let. Patří tak k nejstaršímu českému plemenu teplokrevného koně. Nese jméno po Národním hřebčínu Kladruby nad Labem, kde se doposud chová. Barokní rasa určená hlavně pro ceremoniální účely je od 18. století známá ve dvou barvách – vraníci a bělouši. Vraníci většinou doplňují atmosféru při smutečních obřadech. Naopak bělouš je typický jako významná ozdoba pro přehlídky a jiné slavnostní příležitosti. Chov byl založen ve dvou liniích – Sacramoso a Napoleone. Charakteristickým znakem starokladrubského koně je tzv. klabonosá hlava s výraznými očima, vysoko nasazený klenutý krk s malým kohoutkem, rozšířená hrud' a záda. Nohy jsou silné a krátké. Tyto proporce vedou k tomu, že koně působí velmi estetickým dojmem a vznešeným velebným pohybem. Ve 30. letech 20. století se profesor František Bílek zasloužil o regeneraci vraníka, který byl téměř zlikvidován. Zkřížil příbuzná plemena lipicánů a starokladrubského bělouše. Přemístil stádo posledních koní z Průhonic do Slatiňan (web, Národní hřebčín Kladruby nad Labem, 2019).

Národní program Ministerstva zemědělství České republiky definuje starokladrubského koně jako genetický zdroj. V lednu 1995 byl Národní hřebčín Kladruby nad Labem i starokladrubský kůň prohlášen národní kulturní památkou ČR. Starokladrubský kůň se stal jediným unikátním živým tvorem chráněným památkáři. Od roku 2019 je Národní hřebčín Kladruby nad Labem zapsán v Seznamu světového dědictví UNESCO (web, Národní hřebčín Kladruby nad Labem, 2019).

Využití starokladrubského koně je opravdu pestré. Již podle svého označení „kůň císařů a králů“ je zřejmé, že se používá pro tažení do slavnostních spřežení, jedná se o tzv. galakarosiéra. Dnes je využíván ve švédském a dánském království, v Anglii a Holandsku. Vzhledem ke klidné povaze slouží jako kůň kočárový i sedlový. Důležité využití starokladrubského koně je v různých zápřezích – kočáry, saně, vozy atd. Rozlišuje se mnoho typů podle techniky zapřažení a počtu koní. Neznamená to ale, že dříve nebyl využíván i pro polní práce. Nemálo obvyklé je i jeho zastoupení v soutěžním spřežení a drezuře. Gymnastika na koni bez sedla je nazývána jako

voltižní ježdění. Jedná se o uznanou soutěžní disciplínu Mezinárodní jezdeckou federací. Gymnasté předvádějí volnou sestavu složenou z povinných cviků za hudebního doprovodu. Při hippoterapii je využíván hlavně léčebný účinek trojí chůze koně. Jezdci se skoliózou tak zdokonalí rovnováhu a řízení svých pohybů. Pacienti s roztroušenou sklerózou v přítomnosti koně relaxují. Majestátní koně zastávají pevné místo ve službách městské policie v Praze, Pardubicích a Ostravě. Nejčastěji hlídají ruch ve městě při významných kulturních akcích, sportovních utkáních či demonstracích. Kopaná na koních se nazývá pushball. Pravidla koňského fotbalu jsou upravená. Místo černobílého míče mají koně k dispozici kožený míč s průměrem 160 centimetrů a hmotností 25 kilogramů. V Maďarsku se můžeme setkat s tzv. Uherskou poštou. Jezdec stojí na dvou zadních koních. Při rychlém klusu koordinuje řízení trojspřeží vpředu. Je zde poukázáno na kvalitu jezdce a společné úzké soužití s koňmi. Skijöring je jízda na lyžích, kdy je lyžař tažen jezcem na koni. Kvůli sněhové pokrývce je provozován hlavně v severských zemích, jako je Švýcarsko, Norsko, Rusko, ... (Slavíková, Vitek, 2017).

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části bakalářské práce jsem vytvořila nový vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem, a to pro hřebčín a nedalekou Švýcárnu ve městě Slatiňany. Žiji nedaleko Slatiňan a mnoho rodinných výletů směřovalo právě do těchto míst. Myslím si, že tato část našeho kraje stojí za bližší poznání.

Nejprve jsem navštívila obě instituce, absolvovala prohlídku hřebčína a také expozice ve Švýcárně. Zaznamenala obraz o tom, co vše muzeum starokladrubského koně a hřebčín Slatiňany nabízejí, např. s jakými exponáty se tu lze setkat, co se lze dozvědět, jaké akce pro veřejnost se pořádají. Zhlédla jsem několik krátkých filmů s tematikou starokladrubského koně dostupných ve Švýcárně. Zjišťovala jsem i tamější materiální, technické a didaktické možnosti.

Spolupracovala jsem se třemi základními školami, konkrétně se 72 žáky 2. stupně a jejich pedagogickým doprovodem. Žáci a učitelé působili jako aktéři nového vzdělávacího programu a také jako respondenti hodnotících dotazníků a rozhovorů. Pro průzkumné šetření jsem použila dotazník pro žáky, evaluační rozhovor s učitelkami a pozorování, abych získala zpětnou vazbu. Informace jsem poté zpracovala a došla k závěrům týkajících se vztahu žáků k navštíveným institucím, jejich zájmu o návštěvu muzea, preferencí mimoškolního vzdělávání a názorů na průběh celodenní exkurze. Žádné statistiky návštěvnosti škol bohužel ani jedna instituce nevytváří. Dle mého názoru je návštěvnost školních skupin 2. stupně velmi nízká, zcela jednoznačně jsou školními návštěvníky hlavně mladší děti.

7 Národní hřebčín Slatiňany

První klíčovou institucí, se kterou jsem spolupracovala, byl hřebčín Slatiňany. V této kapitole bude stručně představen. Informace o něm jsem čerpala z průvodcovského materiálu poskytnutého vedením hřebčína a z webových odkazů. Příloha č. 1 obsahuje fotografii starokladrubských vraníků, kteří jsou pro hřebčín stěžejním unikátem, a budovy hřebčína.

Hřebčín Slatiňany byl založen roku 1898 jako chovná stanice pro vraníky starokladrubských koní. Je zde několik stájí, výběhů a krytá jízárna. K hřebčínu Slatiňany náleží výcvikové středisko v Heřmanově Městci a Slavická obora, kde se odchovávají hříbata do 3,5 roku. Ve své době byly stáje nejmodernějšími v celém Rakousku-Uhersku. Byla zde umývárna a ošetrovna pro koně, prostor pro kočáry a také byty pro zaměstnance. Za regeneraci posledních unikátních kusů se zasloužil profesor František Bílek. Jeho zásluhou lze až dodnes obdivovat toto nejstarší koňské plemeno. Od roku 1992 patří středisko Slatiňany pod správu Národního hřebčína Kladruby nad Labem. Dnes je v hřebčíně cca 250 koní. Nachází se zde stáj plemenných hřebců a tři stáje pro klisny. Každoročně se zde koná mnoho akcí pro veřejnost. Nejznámějšími z nich jsou každoročně pořádaný Jezdecký den nebo Slatiňanské pozastavení (web, Slatiňany – město koní, 2011).

7.1 Současný průběh exkurzí v hřebčíně ve Slatiňanech

Hřebčín Slatiňany nabízí třikrát denně prohlídku stájí s průvodcem. Ta se nijak výrazně obsahově neodlišuje podle toho, zda jsou návštěvníky děti ze škol nebo dospělá veřejnost. Průvodkyně vždy reaguje na věk návštěvníků, jejich zájem, pozornost, ochotně odpovídá na případné dotazy. Návštěvníkům je nejprve slatiňanský hřebčín krátce představen. Dozví se, že hřebčín spadá pod správu Národního hřebčína Kladruby nad Labem. Seznámí se s jedinou žijící národní kulturní památkou, a to s unikátním plemenem starokladrubského koně, které se zde chová. Získají představu o tom, kolik je ve stájích v současné době hřebců, klisen a hříbat. Dále jim průvodce podá základní údaje o historii hřebčína a historii zde chovaného plemene koní. Hřebčín byl původně postaven v roce 1898 jako stáje šlechtického rodu Auerspergů. Koně byli v minulosti určeni pro parforsní hony, dostihy, k ceremoniálním účelům, jako tažná síla, ... Důležitou roli sehrál v chovu koní dekret Rudolfa II., který původní koňskou

oboru v Kladrubech povýšil na císařský dvůr. Po rozpadu Rakouska-Uherska bylo rozhodnuto zlikvidovat stádo starokladrubských běloušů a vraníků. V roce 1945 byli poslední jedinci z Průhonic u Prahy po kopytě převedeni právě do slatiňanských stájí. O regeneraci vyhynulých vraníků se zasloužil pan profesor František Bílek. Dnes do vzácné plemenitby nesmí zasahovat žádná jiná plemena koní. Ve stáji plemenných hřebců návštěvníci uvidí, čím se starokladrubští koně vyznačují – klabonosá hlava, tmavé živé oko, ... Získají informace o principu pojmenovávání koní a označování pomocí tzv. výžehů. Využití starokladrubského koně je opravdu pestré, nejčastěji ve spřežení ceremoniálních kočárů. Oblíben je i k volnočasovému ježdění. V zahraničí tvoří partnera jezdcům v mnoha různých soutěžích. Návštěvníci postoupí do porodního oddělení. Získají poznatky o březosti klisny, porodu a vývoji hříbete. Závěr prohlídky směřuje do kočárovny a sedlárně. Děti se mohou do kočáru posadit a představit si sebe samy jako urozená knížata. V sedlárně se dozví, že neexistují pouze dvě sedla (dámské a pánské), ale i mnoho dalších druhů (Průvodcovský list hřebčín Slatiňany). Žádný speciálně upravený program, ani pracovní list pro ZŠ zde nejsou vytvořeny.

Osobně jsem se účastnila prohlídek společně se žáky 2. stupně ZŠ. Slečna průvodkyně byla k dětem milá a vstřícná. Společně jsme prošli stáje hřebců, hříbat, porodní oddělení. Zajímavá byla návštěva kočárovny a sedlárně. Žákům se hřebčín velmi líbil. První skupina ochotně reagovala na všechny dotazy průvodkyně a také zvědavě pokládala spoustu otázek. Žáci z dalších škol už tak vstřícní nebyli. Poslouchala pouze menší část publika.

8 Švýcárna – muzeum starokladrubského koně

Druhou z institucí, se kterou jsem spolupracovala, byla Švýcárna Slatiňany, jejíž podnázev je „Tak trochu jiné muzeum pro rodiny s dětmi“.

V této kapitole bude stručně představena. Informace jsem čerpala z informačních letáků muzea, DVD a z internetových stránek. Příloha č. 2 prezentuje část expozice.

Švýcárna je nově zrekonstruovaná budova ve Slatiňanech. Její historie sahá až do poloviny 19. století. Původně se jednalo o salaš, která byla přistavěna ke dvěma křídly myslivny. Ve středu domu panstvo odpočívalo. V západním a východním křídle se nacházely světnice pro čeled' a chlévy. S postupem času Švýcárnu obývalo služebnictvo Auerspergů, poté zaměstnanci hřebčína. Naposledy byla obydlena v roce 1976. Oprava do současné podoby proběhla v letech 2011-2012. Nyní je zřizovatelem Městský úřad Slatiňany.

Švýcárna Slatiňany, interaktivní muzeum starokladrubského koně, je vhodné místo pro všechny věkové skupiny návštěvníků. Pyšní se expozicí chovu starokladrubského koně. Pražská ZOO Švýcárně darovala 2 kůže převalského koně, na které si lze sáhnout. Ve vitrínách jsou umístěny podkovy dle druhů kopyt, uzdy, chomouty, koňské opratě, různé typy sedel, jezdecké boty, přilby, nástroje pro výžeh, lebky koně atd. Výstava je doplněna fotografiemi a obrázky koňských kočárů a spřežení. Je zde k vidění největší sbírka bičičšťat v ČR. Návštěvníci se pomocí informačních panelů dozví o rekonstrukci stavby. Blíže poznají život zachránce starokladrubských vraníků, profesora Bílka. Ten v roce 1945 přemístil poslední stádo starokladrubských vraníků z Průhonic do Slatiňan. Zasloužil se tak o regeneraci téměř vyhynulých koní. Promítací sál umožňuje zhlédnutí tematických dokumentů a také dokumentu z 80. let o natáčení televizního seriálu Dobrá voda. Celé první patro je interaktivní. Každé dítě ocení spoustu hraček, jak jinak než s koňskou tematikou. Pracovníci nabízejí k půjčení společenské hry s koňmi. Nachází se zde figurína koně „Švýcárka“ v boxu v reálné velikosti. Děti si Švýcárka mohou zkusit nauzdit a osedlat. Největší plyšový kůň v ČR je trvale nejoblíbenějším dětským prvkem celé výstavy. V kočárovém trenážeru se budou cítit jako nejurozenější panstvo. Expozice v podkroví nezapomněla ani na ukázkou hospodářských místností. Ukazuje makety zvířat, která se zde v minulosti

chovala. Na interaktivitu není zapomenuto ani ve venkovním areálu. Děti si mohou hrát na houpacích koních nebo na vahadlové houpačce. Kočovní starobylý vůz je určen k divadelním představením nebo ke svatebním obřadům v letních měsících. Dospělí ocení nově opravenou odpočinkovou zónu s průzračným jezírkiem a dřevěnými lavičkami zdobenými motivy koní. Z vyhlídkové plošiny je hlavně v letních měsících krásný výhled na pastviny a výběhy koní dole u hřebčína. Každý rok se zde koná řada doprovodných programů a dílčích výstav, které jsou určeny hlavně pro děti. Nejnavštěvovanějšími akcemi jsou každoročně konané velikonoční a vánoční dílny (web, Švýcárna Slatiňany, 2019).

8.1 Současný průběh exkurzí ve Švýcárně Slatiňany

Po rozhovoru s vedoucí Švýcárny Stanislavou Jedličkovou jsem zjistila, že jediným pracovníkem ve Švýcárně je ona sama. Nezabývá se tedy provázením návštěvníků, ale administrativou, přípravou celé expozice, pořádáním mimořádných akcí atd. Každý návštěvník si prochází muzeum sám. Školním skupinám se také individuálně nevěnuje. Znamenalo by to uzamčení Švýcárny a vyhrazení času pouze pro ně. To si zřizovatel nepřeje. Veškeré informace jsou na informačních panelech a ve vitrínách. Školy mají možnost zhlédnout sérii filmů např. Koně, vrané koně, Starokladrubští vraníci, Švýcárna a Slatiňany, Život koně a mnoho dalších. K dispozici jsou dva pracovní listy, zvláště pro 1. a 2. stupeň ZŠ. Ty školy mohou, ale nemusí využít. O programu, který žáci ve Švýcárně absolvují, rozhoduje učitel sám. V případě mladších dětí je to v podstatě hraní si s hračkami s tematikou koní. Ne každý pedagog se na exkurzi předem připraví. Proto bych ve vzdělávacím programu chtěla získat dotace na plat pro lektora, který by se žákům mohl v obou institucích věnovat.

9 MAS Chrudimsko

Místní akční skupina (dále jen MAS) je skupina lidí, neziskových organizací, obcí a firem na daném území. Všechny subjekty společně usilují o udržitelný rozvoj vybraného regionu. Jedná se o formu neziskového subjektu. Hlavními partnery jsou Evropská unie a Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. MAS podporuje projekty místních subjektů pro zlepšení rozvoje území. Mezi hlavní náplně práce MAS patří podávání žádostí o evropské dotace, dále přispívání k rozvoji venkova, cestovního ruchu, k ochraně kulturních hodnot, k rozvoji obcí, zemědělství, k podpoře malých podnikatelů, neziskových organizací, ...

Konkrétně MAS Chrudimsko vznikla v roce 2013. Nyní má 41 členů, z toho 13 obcí a sídlí v Chrudimi. Mezi členské obce patří např. Chrudim, Bítovany, Zaječice, Orel, Úhřetice, Tuněchody, ... V neposlední řadě také město Slatiňany, kterému se v bakalářské práci věnuji (web, MAS Chrudimsko, 2013).

Skupina prosazuje myšlenku, že k dosažení spokojeného života si lidé mají společně pomáhat. Nejlepší je, když k rozvoji daného regionu přispívají lidé, kteří v něm žijí, znají jeho potřeby a podmínky (web, Místní akční skupina Skutečsko, Košumbersko, Chrastecsko, 2019).

9.1 Dotace na získání financí pro vytvoření nového pracovního místa a rekonstrukci

K realizaci navrženého vzdělávacího programu, Putování za starokladrubským vraníkem, by bylo výhodné zažádat o dotaci na zrekonstruování nevyužívané místnosti v podkroví hřebčína. Mohla by zde být vybudována multifunkční učebna nejen pro školy, ale i veřejnost. Školní skupiny by zde mohly plnit některé části vzdělávacího programu, mohl by zde probíhat již samotný úvod. Místnost by dále byla využitelná např. pro besedy s významnými osobnostmi, koncerty ZUŠ, přednášky, školení pro interní potřeby hřebčína. Prostor by byl vybaven interaktivní tabulí, dataprojektorem, reproduktory, počítačem, pracovními stoly se židlemi. Byly by zde vhodné i podsedačky pro děti při skupinových aktivitách. Žáci by si zde mohli odložit batohy a tašky, aby je nezatěžovaly při samotné prohlídce hřebčína.

Dále by bylo třeba získat finanční prostředky na pracovní místo lektora. Jednalo by se o zaměstnance Městského úřadu Slatiňany. Ten by se věnoval školním skupinám v hřebčíně a ve Švýčárně. Jeho pracovní doba bude uzpůsobena dle zájmu o exkurze.

Zjistila jsem, že v současné době nelze získat finance z iniciativy MAS, nýbrž z MAP ORP Chrudim (Místní akční plán obce s rozšířenou působností Chrudim). V rámci MAP pracují na Městském úřadě Chrudim odborníci, kteří navrhují, jakým způsobem bude financována realizace aktivit zapracovaných do Strategického rámce MAP. Jedná se o doporučení jednotlivých finančních zdrojů. V chrudimském regionu velmi aktivně spolupracují MAS s MAP. Po rozhovoru s manažerkou projektu MAP II, paní Ivou Roušarovou, jsem zjistila, že by žádost o dotaci na nový vzdělávací program byla akceptovatelná. Nyní však, od 1. září 2018 do roku 2023, probíhá projekt MAP II, do kterého se již nelze hlásit. Usiluje o podporu vzdělávání na daném území, o spolupráci a vzájemnou komunikaci všech účastníků, kteří ovlivňují vzdělání na Chrudimsku, a také o realizaci všech aktivit. Jeho hlavním cílem je zlepšení kvality vzdělávání v ZŠ a MŠ. Do projektu je zařazeno 92 základních, mateřských a uměleckých škol. Tyto subjekty určitou sumu peněz pro nové lektory, semináře a workshopy z MAP II využily. V případě tohoto nového vzdělávacího programu by byla realizována podpora přírodovědného vzdělávání a environmentálního přístupu. Budou plněny “priority a cíle strategického rámce MAP”, např.

- “rozvoj spolupráce a partnerství v území, rozvoj potenciálu pedagogických pracovníků, dalších pracovníků působících ve vzdělávání, výchově a expertů;
- rozvoj potenciálu dětí, žáků a účastníků vzdělávání,
- rozvoj infrastruktury“ (web, Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Chrudim, 2017).

Podle paní Roušarové by se stalo žadatelem o finanční podporu v případném MAP III v ORP Chrudim opět město Chrudim. Před podáním žádosti musí být podepsán souhlas z celého území ORP Chrudim a následně musí být žadatel schválen Regionální stálou konferencí Pardubického kraje. Je velmi pravděpodobné, že v navazujícím MAP III (začínající v roce 2023) by byl tento investiční záměr Řídícím výborem ORP Chrudim přijat. Dotace by mohla být poskytnuta např. ze zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR nebo ze strukturálních fondů EU, z rozpočtu kraje, ...

10 Analýza rámcového vzdělávacího programu

Obsah školní výuky je vymezen požadavky rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). Je tedy zřejmé, že školy vyhledávají takové exkurze, které jim RVP, resp. školní vzdělávací program (ŠVP) pomohou naplnit. Mimoškolní vzdělávací instituce by měly pečlivě prostudovat potřebné dokumenty a snažit se školám vyjít vstříc. Učitelská veřejnost i žáci ocení kvalitně připravený vzdělávací program v mimoškolním prostředí i znalosti a dovednosti odborníků z praxe. Vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem školet napomůže splnit například tyto očekávané výstupy RVP na 2. stupni ZŠ, cituji RVP:

„Biologie živočichů

- *P-9-4-02 rozlišuje a porovná jednotlivé skupiny živočichů, určuje vybrané živočichy, zařazuje je do hlavních taxonomických skupin*
- *P-9-4-03 odvodí na základě pozorování základní projevy chování živočichů v přírodě, na příkladech objasní jejich způsob života a přizpůsobení danému prostředí*
- *P-9-4-04 zhodnotí význam živočichů v přírodě i pro člověka; uplatňuje zásady bezpečného chování ve styku se živočichy (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 72, 73)*

Biologie rostlin

- *P-9-3-04 rozlišuje základní systematické skupiny rostlin a určuje jejich význačné zástupce pomocí klíčů a atlasů (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 72)*

Praktické poznávání přírody

- *P-9-8-02 dodržuje základní pravidla bezpečnosti práce a chování při poznávání živé a neživé přírody (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 75)*

Pěstitelské práce a chovatelství

- *ČSP-9-3-04 prokáže základní znalost chovu drobných zvířat a zásad bezpečného kontaktu se zvířaty (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 108)*

Literární výchova

- *ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování* “ (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 24)

Vzdělávací program napomáhá plnit také průřezové téma: „Environmentální výchova vede k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě a přírodnímu a kulturnímu dědictví“ (web, MŠMT, RVP ZV, 2017, str. 136).

Žáci budou rozvíjet například tyto klíčové kompetence:

„Kompetence k učení

- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti

Kompetence komunikativní

- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění

Kompetence sociální a personální

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovních činnostech pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá

Kompetence občanské

- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit“ (web, MŠMT, RVP ZV, 2017).

11 Vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem

Nový vzdělávací program nese název Putování za starokladrubským vraníkem. Jako místo, kde bych mohla navrhnout změny instituce muzeálního typu ve vzdělávací instituci, jsem si vybrala Národní hřebčín Slatiňany a nově vzniklé muzeum starokladrubského koně Švýcárnu. Školy obě místa navštěvují. Myslím si však, že pouze v malé míře. Převažují skupiny z mateřských škol a prvostupňoví žáci z okolí. Připravila jsem tedy program pro 2. stupeň ZŠ.

Praktické šetření bylo provedeno v předstihu, ještě před letními prázdninami roku 2019, protože návštěvnost škol je nejvyšší v květnu a v červnu. Nejprve jsem hřebčín i Švýcárnu osobně navštívila, zaznamenala detailní informace o obou místech. Účastnila jsem se exkurzí spolu se žáky základních škol a na základě toho vytvořila celodenní vzdělávací program.

Exkurze v hřebčíně by byla vhodná pro skupinu nejvýše 30 dětí. Toto omezení plyne z důvodu malého prostoru ve stájích a také kvůli zachování klidu koní.

Žáci se s lektorem vzdělávacího programu sejdou před hřebčínem na lavičkách. Ten jim představí průběh celého dne, nastíní, na co se mohou těšit. V první aktivitě zjistí, co všechno o koních znají ze školy.

Aktivita č. 1 - Zjištění vstupních znalostí

Anotace: Všichni žáci společně vytvoří na magnetické tabuli základní biologickou charakteristiku koně domácího.

Cíl: Lektor zjistí úroveň vstupních znalostí žáků o koních.

Materiály: Magnetická tabule s nadpisem Kůň domácí, lístečky s pojmy a obrázky, magnetky

Určeno pro: celou školní skupinu

Časová dotace: 10 minut

Popis aktivity: Pomocí vkládání nebo odebírání pojmů žáci na magnetické tabuli vytvoří přehledný souhrn znalostí o koni domácím.

1. Vyberou správný pojem z nabídky všežravec, masožravec, býložravec.
2. Z nabídky obrázků potravy (tráva, hmyz, seno, sláma, myši, pampelišky, jablka, banán, mrkev, oves, ...) vyberou to, čím se kůň živí.
3. Žáci správně přiřadí pojmy z nabídky: samec, samice, mládě – klisna, hřebec, valach, hříbě.
4. Roztřídí živočichy mezi lichokopytníky a sudokopytníky: kůň, zebra, prase, velbloud, tapír, žirafa, nosorožec, osel, jelen, hroch. Náповědou bude srovnávací obrázek prstů a kopyt.

Řešení: (Příloha č. 3)

1. býložravec
2. tráva, seno, pampelišky, jablka, mrkev, oves
3. samec – hřebec (chovný), valach (vykastrovaný), samice – klisna, mládě – hříbě
4. sudokopytníci – prase, velbloud, žirafa, jelen, hroch
lichokopytníci – kůň, zebra, tapír, nosorožec

Hodnocení pozorování: Žáci správně znali, že kůň patří do skupiny býložravců. Někteří nevěděli, jaký je rozdíl mezi slámou a senem. Největší problém činily pojmy hřebec a valach. Sudokopytníky a lichokopytníky rozřazovali spíše náhodně.

Součástí úvodních aktivit je také zjištění, zda žáci znají možnosti využití koně, a to i v dávné historii. Lektor vyzve žáky k podávání návrhů, jak lze koně využít. Všechny informace přitom heslovitě zapisuje na připravený flipchart.

Aktivita č. 2 - Využití koně

Anotace: Žáci budou navrhovat, jak jsou a byli využíváni koně. Lektor všechny nápady zaznamenává na flipchart.

Cíl: Žáci poznají mnohostrannost využití koně jakožto zvířete hospodářského, ale i k zábavě, sportu, terapii, ...

Materiály: Flipchart, fix

Určeno pro: Celou skupinu žáků

Časová dotace: 10 minut (v úvodu) + 5 minut (na konci celého programu)

Popis aktivity: Žáci se posadí na lavičky před hřebčínem. Diktují lektorovi své nápady a ten je zapisuje na flipchart. Lektor si vytvořený plakát odnese do Švýcarska, aby se k němu na konci celého programu mohl vrátit. Žáci pak případně doplní další možnosti, na které přišli v souvislosti s návštěvou hřebčína a Švýcarska. Bude zdůrazněna mnohostrannost využití koně.

Řešení: Např. polní práce, lesní práce, cestování – sedlový kůň/kočárový kůň, koněpřežka, zápřež saní, policejní kůň, válečný kůň, hony, hippoterapie, cirkus, zábava, potrava, žíně, sport – dostihy, pushball, koňské pólo, skijöring, gymnastika na koni, ...

Hodnocení pozorování: Všichni žáci se ochotně pustili do vymýšlení nápadů, k čemu se kůň využívá. Nejvíce zmiňovali koně jako jednu z možností dopravy a tažnou sílu. Bylo vidět, že znají i každoroční dostihy na nedaleké Velké pardubické. Z mého pohledu si na mnoho možností nevzpomněli. Proto jsem do programu úplně na konec vyčlenila časový prostor pro doplnění nových nápadů, které během dne získali.

Dále se žáci přesunou do samotného hřebčína, kde projdou stáje klisen, plemenných hřebců a hříbat. Formou výkladu se dozví základní informace o historii hřebčína, o životě koní a o jejich využití. Prohlédnou si i kočárovnu a sedlárnou. Zjistí, které kočáry se na co používají, zda jsou nyní pojízdné, kolik koní je musí táhnout. V sedlárně si budou moci vyzkoušet sezení v dámském a pánském sedle. Prohlídka bude končit v nově rekonstruované místnosti v podkroví hřebčína. Zde žáci vyplní pracovní list, který je zaměřen na zjištění kvality jejich poznatků z prohlídky.

Aktivita č. 3 - Pracovní list Hřebčín

Anotace: Žáci vyplní krátký pracovní list. Ten se týká všeobecného přehledu o koních, ale i specifik starokladrubské koně v hřebčíně ve Slatiňanech.

Cíl: Žáci budou na základě výkladu lektora a pozorování seznámeni se základními znaky, vlastnostmi a vývojem koně během jeho života. Pochopí specifčnost hřebčína pro starokladrubske plemeno. Získají základní informace o hřebčíně ve Slatiňanech (založení, majitelé, koně).

Materiály: Vytištěný pracovní list s otázkami (Příloha č. 4), tužky, podložka na psaní

Určeno pro: Skupinky po třech až čtyřech žácích

Časová dotace: 15 minut

Popis aktivity: Celá školní skupina absolvuje v hřebčíně prohlídku s lektorem. Ten jim řekne údaje o hřebčíně, starokladrubske koni, životě koní, rodu Auerspergů, ... Žáci se podívají do stájí hřebců a hříbat, uvidí porodní sál pro koně. Velmi zajímavá je stodola s historickými kočáry a sedlovna. Na každém stanovišti průvodce žákům sdělí informace (viz kapitola 7 Národní hřebčín Slatiňany), na jejichž základě poté budou schopni vyplnit pracovní list. Ten bude obsahovat nejdůležitější fakta z prohlídky. Na konci aktivity proběhne společná kontrola správných odpovědí. Nejúspěšnější skupina dostane drobný upomínkový dárek.

Řešení: Příloha č. 4

Hodnocení pozorováním: Pracovní list není pro žáky tak zajímavá aktivita. S ním se setkávají každý den ve škole. Největší problém měli s vyplněním časového schématu týkajícího se života koní. Všechny skupinky si vzpomněly pouze na 1-2 znaky typické pro starokladrubske koně. Často chybovaly v údajích o hmotnosti a výšce hříbete.

Po skončení této aktivity bude vyhrazen čas na svačinu a krátký odpočinek. Aktivita číslo 4 probíhá cestou z hřebčína do Švýcarsny přes zámecký park, kaštanovou alej, kvetoucí louky a koňské pastviny.

Aktivita č. 4: Naučná procházka z hřebčína do Švýcarsny

Anotace: Žáci budou cestou z hřebčína do Švýcarsny poznávat stromy, rostliny.

Cíl: Žáci budou schopni poznat a pojmenovat 10 druhů stromů a bylin.

Určeno pro: Celá školní skupina

Časová dotace: 30 minut

Popis aktivity: Přibližně 1 kilometr dlouhá cesta od hřebčína ke Švýcárně začne v zámeckém parku. Ten je nyní až do léta roku 2020 v rekonstrukci. Realizuje se zde projekt Slatiňany – šlechtická škola v přírodě. Hlavním cílem je obnova celého zámeckého areálu. Mimo jiné v parku „dojde k obnově dětského hospodářství, které v minulosti sloužilo k výchově šlechtických dětí (děti v této miniatuře statku pěstovaly zeleninu, staraly se o drobné zvířectvo, cílem bylo naučit je hodnotě lidské práce)“ (web, Národní památkový ústav, 2019). Rekonstruovaný park zajistí v budoucnu přinese další možnosti ke vzdělávacím aktivitám

Lektor bude žáky aktivně oslovovat. Při procházení parku se skupina zastaví u jezírka. Lektora bude zajímat např. jméno kvetoucí rostliny na hladině. Dále dodá základní informace a zajímavosti o leknínech. V parku budou mít žáci za úkol odhadnout přibližnou výšku a stáří některého stromu. Dále vyhledají např. lípu srdčitou, dub letní, jírovec maďal, břízu bělokorou, buk lesní, tis červený, trnovník akát, ... Podél rozlehlých luk, pastvin a lesa cestou na Švýcárnu poznají byliny, např. osladič obecný, kohoutek luční, třezalku tečkovanou, hluchavku nachovou, sasanku hajní, smetánku lékařskou, lipnici luční atd. Trasa částečně kopíruje naučnou stezku Ke Kočičímu hrádku.

Hodnocení pozorování: Poznávání rostlin zaujalo pouze malé množství žáků, z nichž někteří byli účastníky soutěže v poznávání rostlin a živočichů pro ZŠ. Ostatní žáci mnoho rostlin neznají. Dle mého názoru je tato aktivita nejslabším článkem v průběhu dne.

Po příchodu ke Švýcárně si žáci nejprve sami prohlédnou exteriér, v případě příznivého počasí mohou využít herní prvky na zahradě (15 minut). V informačním centru obdrží pracovní list (Příloha č. 5). Ten budou v průběhu prohlídky postupně vyplňovat. Co nestihnou vypracovat během exkurze při výkladu lektora, doplní na konci, kdy dostanou čas na individuální prohlídku.

Aktivita č. 5 - Pracovní list Švýcárna

Anotace: Žáci vyplní pracovní list, který se týká základních poznatků o Švýcárně. Všechny podstatné údaje uslyší ve výkladu od průvodce nebo si je sami dohledají na informačních tabulích v expozici.

Cíl: Žáci budou znát základní informace o historii Švýcárny a některých exponátech. Dokáží poznat erb rodu Auerspergů. Budou schopni rozpoznat základní druhy podkov, správně osedlat koně (jeho model) a s dopomocí popsat části koňského sedla.

Materiály: Vytisknutý pracovní list (Příloha č. 5), tužky a podložka na psaní

Určeno pro: Stejně skupinky žáků

Časová dotace: 30 minut

Popis aktivity: Než žáci přijdou do samotné expozice Švýcárny, v infocentru dostanou pracovní list. V průběhu prohlídky budou pozorně poslouchat výklad lektora (viz kapitola 8 Švýcárna – muzeum starokladrubského koně) a doplňovat do pracovního listu chybějící informace. Jestliže nestihnou zaznamenat fakta v průběhu výkladu, bude poskytnut čas na dokončení. Všechny požadované informace zpětně mohou najít v expozici na informačních panelech, ve vitrínách, na vystavovaných předmětech atd. Po 10 minutách edukátor vyzve žáky ke společné kontrole, ujasní případné nesrovnalosti. Nejúspěšnější skupina může být odměněna.

Řešení: Příloha č. 5

Hodnocení pozorováním: Vyplňování pracovního listu v průběhu prohlídky působilo na žáky lépe než až po konci exkurze, jak tomu bylo v hřebčíně. Žáci byli mnohem pozornější, většina odpovědí byla správná.

Průvodce poté žákům ukáže na reálné figuríně koně Švýcárka, jak se správně upevní sedlo. Každý žák bude mít možnost si toto sám vyzkoušet. Na základě slovního popisu sedla lektorem vyplní pracovní list ve vedlejší společenské místnosti, kde jsou židle se stoly a také podsedačky.

Aktivita č. 7 - Popis sedla koně

Anotace: Žáci osedlají figurínu koně a přiřadí k obrázku sedla názvy jeho částí.

Cíl: Žáci osedlají figurínu koně, poznají a pojmenují části sedla.

Materiály: Figurína Švýčárka, sedlo, pracovní list s obrázkem sedla (Příloha č. 6), tužky

Určeno pro: Stejně skupinky jako v předešlé aktivitě

Časová dotace: 30 minut

Popis aktivity: Průvodce se s žáky zastaví u kóje koně Švýčárka v 1. patře Švýčárny. Předvede jim, jak koně správně osedlat a nauzdit. Popíše nejen jednotlivé části sedla, ale i uzdy. Každý žák pak bude mít možnost si sám umělého koně osedlat a také se na něj vysadit, aby zažil, jak se na osedlaném koni sedí. Poté žáci obdrží pracovní list, kde se budou snažit správně přiřadit názvy částí sedla na správné místo na obrázku, v návaznosti na předchozí popis průvodce. Pro vypracování tohoto úkolu je připravena vedlejší místnost se židlemi a stoly. Kontrola správnosti je provedena společně.

Řešení: Příloha č. 6

Hodnocení pozorováním: Tuto aktivitu žáci hravě zvládli a téměř všichni si vyzkoušeli i sezení na koni. To, že si každý mohl sám nebo ve dvojici za pomoci lektora zkusit osedlat koně, při popisu sedla velmi pomohlo. Všichni bedlivě poslouchali a pozorovali. Někteří dokázali k šipkám na schematickém obrázku nejen správné názvy přiřadit, ale dokonce si je zapamatovali.

Aktivita č. 8 využije promítací techniku. Žáci zhlédnou pětiminutový film o profesoru Františku Bílkovi. Jeho jméno už slyšeli během dne vícekrát. Je vhodné, aby o něm věděli základní informace. Během promítání filmu budou vyplňovat chybějící slova v připraveném textu.

Aktivita č. 8 – Film František Bílek

Anotace: Při sledování filmu o profesoru Františku Bílkovi žáci ve skupinkách doplní chybějící slova.

Cíl: Žáci se seznámí s osobností prof. Bílka.

Materiály: pracovní list Film František Bílek (Příloha č. 7), psací potřeby, DVD a televizor

Určeno pro: skupinky žáků

Časová dotace: 15 minut

Popis aktivity: Žáci si sednou na podsedáky před televizí. Do skupinek obdrží pracovní list s chybějícími slovy, která uslyší a doplní v průběhu filmu o profesoru Bílkovi. Po skončení si žáci práci společně s lektorem zkontrolují.

Řešení: Příloha č. 7

Hodnocení pozorováním: Při prvním provedení někteří žáci nestíhali v reálném čase filmového snímku jednotlivá slova doplňovat. Jen jedna skupinka si dokázala vzpomenout a dopisovat ještě po zhlédnutí. Při návštěvě další školní skupiny se ukázalo vhodnější zastavovat film v daných místech.

Poslední aktivita je čtenářská dílna. Vybrala jsem 6 známých knih, v jejichž ději je postava koně důležitá. Úkol spočívá v přiřazení typických charakteristik koňského hrdiny z nabídky v tabulce k autorovi a názvu díla podle přečteného krátkého úryvku.

Aktivita č. 9 - Koně v literatuře

Anotace: Žáci budou ve skupinách přiřazovat názvy děl a charakteristiky koňských hrdinů k ukázkám z vybraných knih, z nichž byly všechny mimochodem také zfilmovány.

Cíl: Žáci se seznámí se šesti knihami s koňským hrdinou. Jedná se konkrétně o Pegase a Trojského koně ze Starých řeckých bájí a pověstí, Válečného koně od Michaela Morpurga, Klofana z Harryho Pottera. Další knihou jsou Letopisy Narnie - Kůň a jeho chlapec a nakonec Farleyho Černý hřebec.

Materiály: Zalamovaný pracovní list Koně v literatuře – texty A a B (Příloha č. 8), Koně v literatuře – tabulka A a B k rozstříhání (Příloha č. 8), Koně v literatuře – kniha A a B (Příloha č.9), nůžky, lepidlo.

Určeno pro: stejné skupiny žáků. Aktivita obsahuje 2 obdobné varianty A a B (v každé tři různé knihy), ty se budou podle počtu skupin opakovat.

Časová dotace: 30 minut

Popis aktivity: Žáci budou rozděleni do skupinek. Každá z nich obdrží pracovní list Koně v literatuře – texty A, nebo B s úryvkem z knihy, k němu odpovídající list Koně v literatuře – tabulka A, nebo B a Koně v literatuře – kniha A, či B. Nejprve si žáci rozstříhají tabulku s charakteristikami koní. Poté si přečtou úryvky ze tří knih, s jejichž pomocí, ev. vlastní znalostí rozřadí a přilepí rozstříhané lístečky s typickými vlastnostmi koňského hrdiny na pracovní list Koně v literatuře – kniha, tedy k autorovi a názvu díla s obrázkem. Tím vzniknou v každé skupině 3 plakátky o knize s koňským hrdinou. Na konci aktivity skupiny prezentují výsledky práce tak, aby se účastnila každá skupina a zazněly ukázky ze všech šesti knih.

Řešení: Příloha č. 8

Hodnocení pozorováním: Aktivity Koně v literatuře se účastnilo několik skupin žáků. Jedna z nich, ve které byla velmi sečtělá dívka, vybočovala od zbývajících. Dívka vše hravě doplnila sama, tudíž celá skupina neměla již po několika minutách co na práci. Její kamarádi nechali odpovědnost na ní a na konci aktivity ani nevěděli, o která literární díla se jedná. V jiných skupinách si žáci nejprve všechny kartičky společně četli. Přirazovali je ke knihám postupně od nejznámějších k těm, se kterými se setkali poprvé. Pro rychlejší skupiny lze zadat výtvarný úkol a využít tak ještě lépe daný čas. Nakreslit imaginární zvíře, které, podobně jako Klofan nebo Pegas, bude mít jednu část těla koňskou a další z jiného živočicha. Dokáží skupinky svého tvora pojmenovat? Z pozorování bylo znát, že někteří žáci mají málo rozvinuté čtenářské dovednosti. Odborníci tvrdí, že dětský zájem o knihy upadá, a proto je potřeba psanou literaturu zahrnovat i do míst, která zdánlivě s literaturou ani nesouvisí.

Po absolvování všech aktivit se žáci sejdou opět venku před budovou, v případě nepříznivého počasí zůstanou ve společenské místnosti. Na flipchart s možnostmi využití koně, kterému se věnovali na začátku dne před hřebčínem, doplní další nápady, na které během exkurze přišli. V závěrečném shrnutí lektor spolu s žáky stručně připomene, čemu se během dne naučili, co nového zjistili. Zdůrazní důležitost

a jedinečnost starokladrubskeho koně ve Slatiňanech. Na závěr poprosí žáky o stručné vyplnění hodnotícího dotazníku. Mezitím formou rozhovoru zjistí také hodnocení od pedagogů.

Poznámka:

Další možnost trávení času ve Slatiňanech poskytuje rozhledna Bára a lanové centrum v rekreačních lesích Podhůra. Nedaleko Švýcárny se nachází dětmi oblíbený Kočičí hrádek. Pod zámeckým parkem je možnost exkurze do mýdlárny ŠIVA, která se pyšní dlouholetou tradicí ručně vyráběného mýdla ve Slatiňanech. Zajištění občerstvení i dopravy je po domluvě možné.

12 Průzkumné šetření

Průzkumné šetření týkající se názorů na nový vzdělávací program Putování za starokladrubským vraníkem bylo prováděno formou dotazníků pro žáky a rozhovorů s učitelkami. Využila jsem také pozorování a z toho jsem pak vyvodila hodnocení jednotlivých aktivit.

Spolupracovala jsem se třemi základními školami, konkrétně se 72 žáky 2. stupně ZŠ a jejich pedagogickým doprovodem. Školní skupiny navštívily hřebčín a Švýcárnu ve Slatiňanech před letními prázdninami roku 2019. Roli lektora prozatím zastaly průvodkyně hřebčína slečna Zachová a vedoucí muzea paní Jedličková. Obě se žákům ochotně a plně věnovaly. Snažily se co nejvíce přiblížit mé představě o vzdělávacím projektu.

Výsledky dotazníků žáků

Po celém dni stráveném ve Slatiňanech byli žáci ještě v samotné Švýcárně vyzváni k vyplnění krátkých dotazníků (Příloha č. 9). Zjišťovala jsem jejich názor na celkový průběh exkurze, na jednotlivé vzdělávací aktivity, zda by rádi do hřebčína nebo do Švýcárny zavítali znovu, co se v průběhu naučili, zda je externí výuka zaujala více nežli školní.

Následující část bude zaměřena na výsledky průzkumných dotazníků vyplněných 72 žáky. Je zřejmé, že z pilotáže programu pro tento počet žáků nelze závěry zevšeobecnit. Dotazník je uspořádán tak, aby žáci měli možnost otevřených odpovědí, ale i výběru z několika variant. Všechny zjištěné údaje jsou popsány a pro lepší orientaci uspořádány do grafů a tabulek.

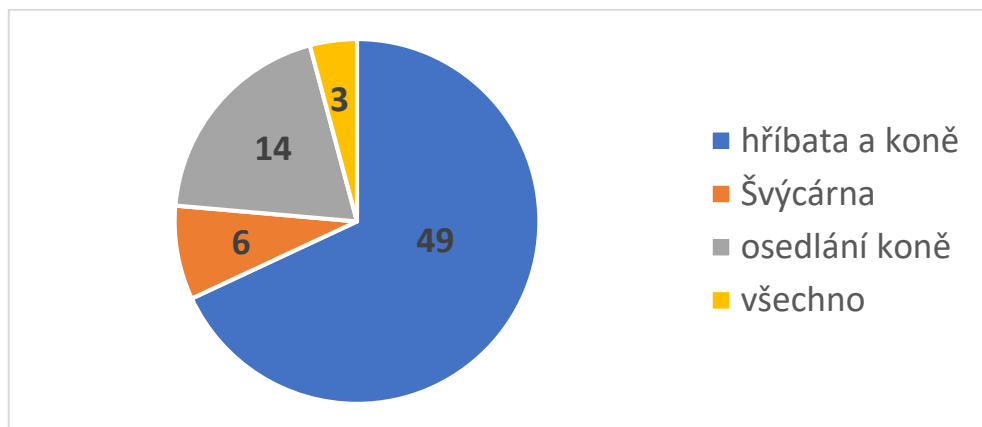
Otázka č. 1: Navštívil jsi už někdy hřebčín Slatiňany nebo Švýcárnu?

Cílem této otázky bylo zjištění předchozí návštěvnosti respondentů v obou institucích. Žáci měli na výběr ze 4 odpovědí. 40 žáků doposud „*nebylo ani na jednom místě*“, 15 žáků navštívilo „*pouze hřebčín*“, 7 žáků „*pouze Švýcárnu*“ a 10 žáků bylo „*na obou místech*“. V průzkumu mě překvapila velice nízká návštěvnost dětí ve Švýcárně. Z rozhovoru s vedoucí Švýcárny paní Jedličkovou jsem zjistila, že nejčastějšími

návštěvníky zde jsou rodiny s předškolními dětmi. Většinou se v muzeu zastaví cestou na oblíbený Kočičí hrádek.

Otázka č. 2: Co se ti během dnešní exkurze nejvíce líbilo?

Graf č. 1: Co se ti během dnešní exkurze nejvíce líbilo?

Zde jsem chtěla zjistit, co konkrétně zaujalo žáky nejvíce z celého dne. Žáci v hojném počtu (49) uváděli „*hřibata a koně v hřebčíně*“. Šesti žákům se z celého dne nejvíce líbila „*Švýcarsko*“, čtrnácti „*osedlání koně*“. Tři žáci odpověděli „*všechno*“. Je potěšující, že si v pestrém vzdělávacím programu našel každý to své. Musím však konstatovat, že otázka nebyla dobře položena a odpovědi jsou velmi obecné a pro vyhodnocení programu málo přínosné. Lepší by bylo, aby žáci vybrali z nabídky všech aktivit 1–2 nejzajímavější.

Otázka č. 3: Co bys na průběhu exkurze změnil/a nebo vylepšil/a?

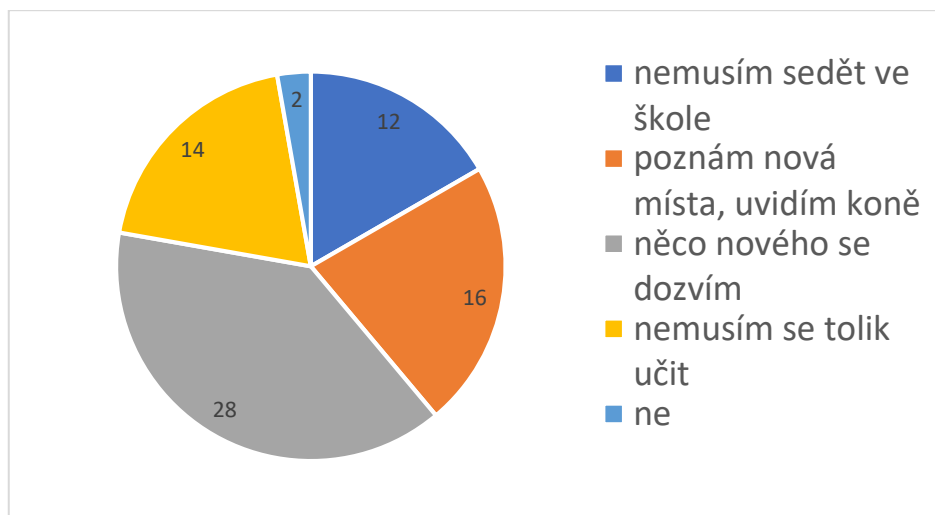
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak by si žáci strávený den představovali v nejlepším možném případě. Jedenácti se celý průběh líbil a „*nic*“ by neměnili. Dva žáci napsali, že by „*místo procházky do kopce ke Švýcarské jeli autobusem*“. Sedmi žákům se nelíbil „*film*“. Šestnáct z nich bylo zklamáno tím, že si na koně nemohli „*sáhnout*“, desetkrát uvedli „*nakrmit*“, 25krát „*projet se na koni*“. Přímý kontakt s koňmi však nejde z bezpečnostních důvodů nijak zajistit. Jeden žák odpověděl, že „*neví*“. Skutečnost, že se dětem nechce absolvovat pěší cesta do kopce, mě překvapila. Vycházka není dlouhá ani 1 kilometr. Odpovědi ukazují, že na novém vzdělávacím programu je stále co zdokonalovat.

Tabulka č. 1: Změny a vylepšení exkurze

Pohlazení koní	16
Krmení koní	10
Projížďka na koni	25
Odvoz do Švýcarsky	2
Vynechání filmu	7
Nic	11
Nevím	1

Otázka č. 4: Byla pro tebe dnešní návštěva hřebčína a Švýcarsky přínosnější nežli výuka ve škole? Proč?

Graf č. 2: Byla pro tebe dnešní exkurze přínosnější nežli výuka ve škole? Proč?

Tato otázka byla zaměřena na zjištění preferencí žáků směrem k mimoškolní výuce. 70 respondentů uvedlo „Ano“, tedy dávají přednost externí výuce. To z různých důvodů – „nemusí sedět ve škole, někde se podívají, něco se dozví, nemusí se tolik

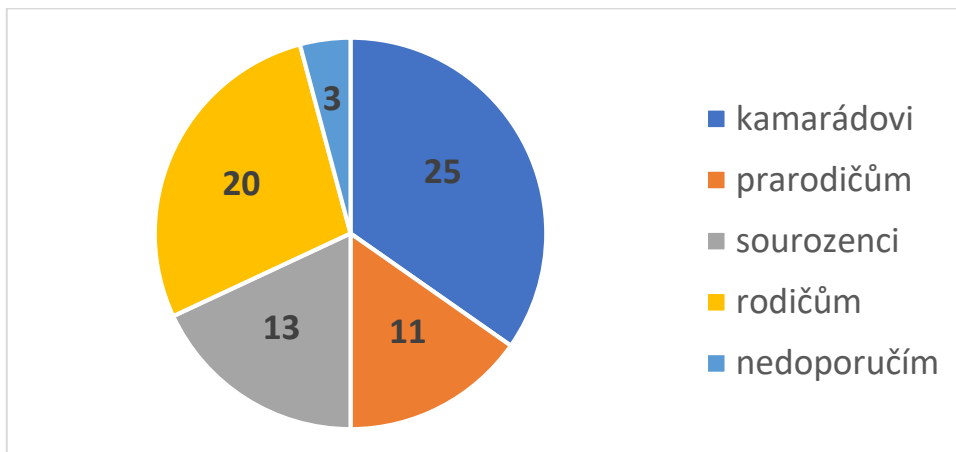
učit, uvidí živého koně“. Dva žáci zakroužkovali možnost „Ne“. Z uvedeného jednoznačně plyne, že respondenti více upřednostňují mimoškolní výuku.

Otázka č. 5: Napiš stručně, co nového ses dozvěděl.

Cílem nového vzdělávacího programu bylo předat žákům co nejvíce nových informací, vzdělávat je zábavnější cestou. Otevřenou otázkou jsem chtěla zjistit, zda děti pozorně poslouchaly a co nového si z exkurze odnesly. Odpovědi od žáků byly opravdu pestré. Zmiňovali „nové poznatky o životě koní – narození, výcvik, využití, péče, stáří“. Někteří získali „přehled o koňských kočárech, sedlech, podkovách“. Naučili se „osedlat koně“. Objevily se i odpovědi „všechno“ a „nic“. Nový vzdělávací program přispěl k tomu, aby žáci nabyli nové poznatky.

Otázka č. 6: Doporučíš tuto návštěvu svému kamarádovi, rodičům či někomu jinému?

Graf č. 3: Doporučíš tuto návštěvu svému kamarádovi, rodičům či někomu jinému?

Poslední položka v dotazníku byla zaměřena na zjištění toho, zda se žákům exkurze natolik líbila, že by ji doporučili někomu jinému. Všichni respondenti, kromě tří negativistů, vybrali možnost „Ano“. Z nich 35 uvádělo „kamaráda“, 11 „babičku, dědečka“, třináct „sourozence“ a 20 „rodiče“.

Výsledky rozhovorů s učitelkami

Tak jako od žáků jsem chtěla zjistit zpětnou vazbu i od pedagogického doprovodu. Byly zrealizovány tři rozhovory. Probíhaly po skončení celého programu ve Švýcárně v době, kdy žáci vyplňovali evaluační dotazníky. Názor pedagogů je pro nový vzdělávací program důležitý, protože právě učitelé rozhodují, kam se na školní výlet pojede. Odpovědi zaznamenávají jejich zpětnou vazbu.

Otázka č. 1: Jak se Vám líbil průběh celého dne? Co byste přidala nebo naopak vynechala?

Cílem této otázky bylo zmapování názoru učitelek na celý průběh a organizaci exkurze. Ocenily množství různorodých aktivit, ochotu obou lektorek, připravené pracovní listy. Začlenily by více přímého kontaktu s koňmi, více praktických činností jako např. projížďku na koni nebo dokonce přesun mezi oběma místy v kočáře. (Projížďka na koni nemůže být realizována z bezpečnostních důvodů. Přesun v kočáře by mohl být zajištěn, cena je však příliš vysoká. Po domluvě s hřebčínem by mohl být poskytnut levnější povoz. Problémem je však se zajištěním bezpečnosti dětí.) Jedna paní učitelka považovala exkurzi za příliš časově náročnou. Do Slatiňan přijeli ráno vlakem. „*Cesta pěšky z vlakového nádraží není zrovna krátká.*“ Žáci se jí zdáli odpoledne unavení.

Otázka č. 2: Je pro Vás přínosnější externí výuka nebo se přikláníte k běžné výuce ve škole?

Učitelé se obecně přikláníjí spíše ke školní výuce, exkurze vyžaduje např. zajištění dopravy, vymyšlení celodenního programu, je zde větší riziko úrazu. Názory mladší kolegyně nebyly tak jednoznačné. „*Často může být externí výuka mnohem přínosnější. Ráda žákům ukazuji vše v praxi.*“

Otázka č. 3: Myslíte si, že vzdělávací program naplnil požadavky RVP?

Tato otázka byla směřována ke zjištění názorů učitelek na splnění požadavků RVP. „*Váš vzdělávací program určitě některé požadavky RVP naplnil. Sama bych je nedokázala splnit lépe s žáky pouze v lavicích ve škole. Žáci si zážitky spojené se vzděláváním v praxi zapamatují mnohem lépe a déle než klasický výklad ve škole.*“

Takto odpověděla paní učitelka přírodopisu. Další z odpovědí byla odlišná. Byla to třídní učitelka, která neznala RVP pro přírodopis. „*Ale my jsme byli na výletě, takže jsme žáky ke vzdělávacím aktivitám nenutili.*“

Otázka č. 4: Napište záporny, které Vám školní výlety mohou přinášet. Čeho se obáváte?

„*Protože jsem již starší osoba, obávám se nejvíce o bezpečnost a zdraví dětí. Rovněž se mi moc nelíbí, že většina dětí bere výlety ne jako vzdělávací aktivitu, ale zaměňuje je za aktivitu odpočinkovou, někdy dokonce nákupní. Výlety ale odjakživa patří ke škole a je to tak dobře. Nemělo by jich ale být mnoho, protože pak ztrácí svůj krásný význam.*“ Paní učitelka přírodopisu odpověděla jinak. „*Myslím, že školní výlety nepřinášejí žádné záporny, pokud jsou dobře připravené. Mám sice mnoho starostí ohledně zařizování, ale výsledek, tedy spokojení žáci s novými poznatky a zážitky, vždy stojí za to.*“ Z rozhovorů vyplynulo, že názory na školní výlety jsou poměrně rozličné, bezpečností hledisko bylo uvedeno nejčastěji.

Otázka č. 5: Líbil se vzdělávací program žákům? Která část nejvíce?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jak se liší názor na program z pohledu učitelů a z pohledu žáků. Žákům se nejvíce líbil hřebčín obecně. Vůbec neřešili vzdělávání. Naopak učitelky hodnotily exkurzi pohledem profesním. „*Myslím si, že se program žákům líbil, nejvíce část v hřebčíně. Zjistili nové informace o koních, viděli práci s koňmi, uvědomili si jedinečnost starokladrubského koně, jeho využití. Ale podrobnosti zjistím až při hodnocení ve škole.*“

Otázka č. 6: Doporučila byste tento výlet kolegyni z jiné ZŠ?

„*Zcela určitě a již se tak stalo. Známa učitelka z Prahy litovala, že je to na jejich žáky příliš daleko.*“ „*Ano, výlet přesně zapadá do výuky přírodopisu.*“ „*Koně se zajisté budou líbit nejen žákům, ale exkurzi v hřebčíně ocení i učitelé.*“ Z těchto vybraných odpovědí vyplývá spokojenost pedagogů se vzdělávacím programem.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit nový vzdělávací program pro žáky 2. stupně ZŠ s využitím potenciálu muzea starokladrubského koně, tedy Švýcárny, a hřebčína ve Slatiňanech. Teoretická část se věnuje muzejní edukaci, muzejní pedagogice, vztahu muzea a školy, přípravě programů, které lze v muzeu využít atd. Z tohoto důvodu jsem nejdříve zjišťovala, jaké programy nyní obě instituce pro školy nabízejí. V současnosti v hřebčíně ani ve Švýcárně žádný vzdělávací program nemají. Hřebčín umožňuje alespoň absolvování komentované prohlídky s průvodcem. Bylo zjištěno, že v budoucnu by bylo možné ve spolupráci s místními akčními skupinami z dotace na základě MAP III získat prostředky na finanční ohodnocení lektora, který by se školám věnoval během celodenní exkurze. Praktická část je zaměřena na vytvoření nového vzdělávacího programu nazvaného Putování za starokladrubským vraníkem. Byly navrženy aktivity ve Švýcárně i v hřebčíně tak, aby zde žáci mohli strávit celý den. Na základě zpracování hodnotících dotazníků žáků ZŠ a rozhovorů s pedagogickým doprovodem lze usuzovat, že je program použitelný. Je ale nutné brát v úvahu, že vzhledem k počtu žáků v pilotním programu nelze zatím závěry zevšeobecnit. Z rozhovorů s učitelkami byly odhaleny některé nedostatky (délka programu, přílišné množství aktivit, ...). Bude nezbytné některé parametry programu dále upravit, po předchozí konzultaci přizpůsobit každé škole dle jejích požadavků. Nejen v muzeu, ale i v hřebčíně můžeme školy zaujmout a využít různorodé možnosti, které žákům zprostředkují zábavnější, efektivnější a pestřejší výuku. Žáci budou využívat např. tyto metody výuky: výklad, brainstorming, diskuze, pracovní listy, naučná vycházka, zhlédnutí filmu, praktické osedlání koně, literární dílna. Byla bych ráda, kdyby nový vzdělávací program pomohl ke zvýšení návštěvnosti obou institucí a co nejvíce se rozšířilo povědomí o starokladrubských koních. Jsou jistě právem národní kulturní památkou ČR a kladrubský hřebčín nově také památkou zapsanou na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Tištěné zdroje

FARLEY, Walter. *Černý hřebec; [z anglického originálu přeložila Hana Petráková]*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1999. 134 s. Knihy odvahy a dobrodružství; sv. 193. ISBN 80-00-00716-9.

JAGOŠOVÁ, Lucie, JŮVA, Vladimír a MRÁZOVÁ, Lenka. *Muzejní pedagogika: metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. 1. vyd. Brno: Paido, 2010. 298 s. Kultura a edukace; sv. 1. ISBN 978-80-7315-207-9.

JŮVA, Vladimír. *Dětské muzeum: Edukační fenomén pro 21. století*. 1. vyd. Brno: Paido, 2004. 270 s. ISBN 80-7315-090-5.

KOLEKTIV AUTORŮ *Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, aneb, Expedice domů: 16. a 17. března 2011*. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. 82 s. Acta musealia; supl. 2011/1. ISBN 978-80-87130-20-9.

LEWIS, C. S. *[Letopisy Narnie]. Kůň a jeho chlapec*. 2. vyd. Praha: Fragment, 2006. 230 s. ISBN 80-253-0343-8.

MAŽÁROVÁ, Monika. *Lektorské dovednosti v muzeu*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2018. 34 stran. ISBN 978-80-7028-515-2.

MERTLÍK, Rudolf. *Starověké báje a pověsti*. Vyd. 3., 2. dopl. Praha, 1989.

MORPURGO, Michael. *Válečný kůň*. Hodkovičky [i.e. Praha]: Pragma, [2011?]. 174 s. ISBN 978-80-7349-267-0.

PETIŠKA, Eduard. *Staré řecké báje a pověsti*. Vyd. 7. Praha, 1980.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

Průvodcovský list hřebčín Slatiňany

ROWLING, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. 5. vyd., (2. v této úpravě). Praha: Albatros, 2003. 383 s. ISBN 80-00-01280-4.

SLAVÍKOVÁ, Marcela a VÍTEK, Milan. *Využití starokladrubského koně = The Old Kladruber horse and its uses*. 1. vydání. Opava: Dalibor Gregor, 2017. 111 stran. ISBN 978-80-87731-16-1.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra a JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Plánování edukačních aktivit v muzeu: od strategického plánu k přípravě edukačního programu*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. 117 stran. ISBN 978-80-244-4626-4.

A) ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Muzejní edukace*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 140 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3003-4.

B) ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Edukační potenciál muzea*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 394 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3034-8.

ZORMANOVÁ, Lucie. 2014. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada. 239 s. ISBN 978-80-247-4590-9.

Elektronické zdroje

Asociace muzeí a galerií v ČR: Etika institucí [online]. [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: https://www.cz-museums.cz/web/deni_v_oboru/eticky-kodex-muzei/etika-instituci

MAS Chrudimsko: Tady jsme doma! [online]. 2013 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <http://www.maschrudimsko.cz/ochrana-zivotniho-prostredi>

Metodické centrum muzejní pedagogiky: Moravské zemské muzeum [online]. 2018 [cit. 2019-07-30]. Dostupné z: <http://www.mcmp.cz/o-nas/archiv-aktualit/zmena-v-katalogu-praci-edukator-v-kulture/>

Místní akční plán rozvoje vzdělávání ORP Chrudim: Strategický rámec [online]. 2017 [cit. 2019-07-31]. Dostupné z: <http://www.maporpchrudim.cz/map-v-orp-chrudim/vystupy-map/dokument-map/>

MÍSTNÍ AKČNÍ SKUPINA SKUTEČSKO, KOŠUMBERSKO A CHRASTECKO, Z.S.:
O nás [online]. [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://www.masskch.cz/>

MUZEJNÍ PEDAGOG A UČITEL. MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE MEZI MUZEJNÍMI PEDAGOGY A ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍM NA PŘÍKLADU MALÉHO MUZEA. SPOLEČNÉ OBJEVOVÁNÍ PERSPEKTIV I REZERV [online]. Regionální muzeum Mělník, 2013 [cit. 2019-05-26]. Dostupné z: https://www.email.cz/download/k/_B3i-fK0luBggXPmvIxunro4GzvawzsFHwHF4EfqS Y8h4MnkMjf2xnppvHOG9cj_o4HUi68/14_Jitka_Kralova_Melenik_muzeum_a_skola_new.pdf

Národní hřebčín Kladruby nad Labem. *Národní hřebčín Kladruby nad Labem: Plemeno starokladrubského koně* [online]. [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://www.nhkladruby.cz/plemeno-starokladrubskeho-kone>

Národní památkový ústav: Slatiňany – šlechtická škola v přírodě [online]. [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/povinne-zverejnovane-informace/dotace-z-evropskych-zdroju/20198-slatinany-slechticka-skola-v-prirode>

MŠMT. *RVP ZV.pdf* [online]. 2017 [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/41216/>

Svycarna-slatinany.eu: Švýcárna Slatiňany – muzeum starokladrubského koně [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <http://www.svycarna-slatinany.eu/>

SLATIŇANY – MĚSTO KONÍ: HŘEBČÍN [online]. 2011 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.slatinany.websnadno.cz/HREBCIN.html>

DVD. *Prof. PhDr. MUDr František Bílek DrSc.* [dokumentární film], HORSETV, ČR, 2012

SEZNAM GRAFŮ, TABULEK

Seznam grafů

Graf č. 1: Co se ti během dnešní exkurze nejvíce líbilo?	46
Graf č. 2: Byla pro tebe dnešní exkurze přínosnější nežli výuka ve škole? Proč?	47
Graf č. 3: Doporučíš tuto návštěvu svému kamarádovi, rodičům či někomu jinému?	48

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Změny a vylepšení exkurze	47
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Starokladrubský vraník, Národní hřebčín Slatiňany

Příloha č. 2: Švýcárna Slatiňany

Příloha č. 3: Zjištění vstupních znalostí

Příloha č. 4: Pracovní list hřebčín

Příloha č. 5: Pracovní list Švýcárna

Příloha č. 6: Popis sedla koně

Příloha č. 7: Film František Bílek

Příloha č. 8: Koně v literatuře – kniha A

Příloha č. 9: Hodnotící dotazník pro žáky

Příloha č. 10: Seznam obrázků v přílohách

Příloha č. 11: Zdroje obrázků obsažených v přílohách